

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор НУБіП України

професор

С. Ніколаєнко

2023 р.

ПРОГРАМА
додаткового вступного випробування
з психології
для вступників на освітньо-
наукову програму «Психологія» підготовки
фахівців PhD доктор філософії за спеціальністю
053 «Психологія»

Голова комісії

В. Шинкарук
/В. Шинкарук/

Гарант освітньо-наукової програми

О. Полунін
/О. Полунін/

Київ – 2023

Програма додаткового вступного екзамену на програму навчання доктора філософії з психології. К.: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2023 р.

Розробники:

Шмаргун Віталій Миколайович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології;

Олійник Оксана Олексіївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології;

Теслюк Валентина Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології;

Зелінська Ярослава Цезарівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Згідно з правилами прийому до аспірантури Національного університету біоресурсів і природокористування України особам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в дипломі магістра (спеціаліста), рішенням Приймальної комісії університету призначається додаткове вступне випробування зі спеціальності.

Додаткове вступне випробування проводиться предметною комісією зі спеціальності за затвердженим розкладом.

Мета додаткового вступного екзамену – виявити рівень володіння майбутніми аспірантами знань, вмінь та навичок у галузі психологічної науки.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Предмет психології, її задачі.

Класифікація психічних явищ: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Психічні процеси: пізнавальні, емоційні, вольові. Психічні стани як характеристика загального стану психіки. Основні характеристики психічних станів: тривалість, спрямованість, стійкість, інтенсивність. Психічні властивості особистості: спрямованість, темперамент, здібності, характер.

Тема 2. Методи психології.

Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Дослідницькі методи в психології та методи активного психологічного впливу. Основні групи психологічних методів: об'єктивні і суб'єктивні. Основні суб'єктивні методи психології: спостереження, включене спостереження, самоспостереження, опитування (письмове, усне, вільне). Суб'єктивні методи кількісної оцінки психічних явищ. Основні типи психологічних тестів. Історія створення тестів. Проективні тести. Експеримент як основний метод сучасної психології. Види експериментів (лабораторний, природний). Квазіексперимент. Загальне уявлення про методи моделювання. Валідність методів. Етичні проблеми психологічного дослідження. Принцип інформованої згоди.

Тема 3. Поняття про психіку.

Психіка як властивість високоорганізованої живої матерії. Природа і механізми психічних явищ. Подразливість. Чутливість і відчуття, їхні властивості й основні відмінності у порівнянні з подразливістю. Поведінка як процес пристосування до умов зовнішнього середовища. Свідомість як вищий рівень психічного відображення. “Я-концепція” і критичність людини, їхня роль у формуванні поведінки людини. Основні функції психіки. Забезпечення адаптації до умов зовнішнього середовища — інтегративна функція психіки. Загальні проблеми походження психіки людини.

Тема 4. Поняття про особистість. Здібності, спрямованість, темперамент, характер.

Загальне поняття про особистість. Визначення і зміст поняття “особистість”. Рівні ієрархії людської організації. Співвідношення понять “індивід”, “суб'єкт”, “особистість” і “індивідуальність”. Структура особистості: спрямованість, здібності, темперамент, характер.

Взаємозв'язок соціального і біологічного в особистості. Проблема взаємодії біологічного, соціального і психічного. Концепція структури особистості К.К.Платонова. Структурний підхід О.М.Леонтьєва. Проблема особистості в роботах Б.Г.Ананьєва. Комплексний підхід Б.Ф.Ломова до дослідження особистості.

Загальна характеристика здібностей людини. Поняття про здібності. Визначення здібностей по Б.М.Теплову. Класифікація здібностей. Характеристика загальних здібностей. Теоретичні і практичні здібності. Навчальні і творчі здібності.

Рівні розвитку здібностей і індивідуальні відмінності. Основна класифікація рівнів розвитку здібностей. Вроджені задатки і генотип. Розвиток задатків як соціально обумовлений процес. Потенційні й актуальні здібності. Співвідношення загальних і спеціальних здібностей. Обдарованість. Компенсація здібностей. Майстерність і талант. Геніальність.

Поняття про спрямованість особистості і мотивацію діяльності. Основні форми спрямованості: потяг, бажання, прагнення, інтереси, ідеали, переконання. Поняття про мотив. Проблема мотивації діяльності людини. Поняття про потребу. Мета діяльності. Основні характеристики мотиваційної сфери людини.

Поняття про темперамент. Темперамент як властивість особистості. Визначення темпераменту по Б.М.Теплову. Основні типи темпераменту: холеричний, сангвінічний, меланхолійний, флегматичний. Співвідношення темпераменту і здібностей.

Визначення характеру. Особливості характеру як психічного феномена. Характер як прижиттєве утворення. Закономірності формування характеру. Поняття про риси характеру. Класифікація рис характеру. Вияв характеру через діяльність, ставлення до інших людей. інтереси, емоційність і волю. Мотиваційні й інструментальні риси особистості.

Тема 5. Увага.

Поняття про увагу. Увага як психічний феномен. Основні характеристики уваги. Увага і свідомість. Фізіологічні механізми уваги й орієнтований рефлекс. Класифікація теорій уваги по М.М.Ланге. Теорія уваги Т.Рибо. Концепція установки Д.М.Узнадзе і увага. Основні види уваги. Мимовільна увага і фактори, що її спонукають. Особливості довільної уваги. Соціальні фактори довільної уваги. Післядовільна увага. Характеристика властивостей уваги. Основні властивості уваги. Психофізичні характеристики стійкості уваги і її основні умови. Методи вивчення стійкості уваги. Концентрація і розподіл уваги. Методи вивчення розподілу уваги. Перенесення і обсяг уваги. Методи дослідження обсягу уваги. Відволікання і його фізіологічні основи. Удавана і справжня неуважність.

Тема 6. Відчуття і сприймання.

Загальне поняття про відчуття. Відчуття як чуттєве відображення окремих властивостей предметів. Фізіологічні механізми відчуття. Поняття про аналізатори. Рефлекторний характер аналізатора. Види відчуттів. Загальне уявлення про класифікації відчуттів. Інтероцептивні, пропріоцептивні і екстероцептивні відчуття. Контактні і дистантні відчуття. Генетична класифікація відчуттів: протопатичні і епікритичні відчуття. Поняття про модальність відчуттів. Класифікація відчуттів по модальності. Основні властивості і характеристики відчуттів. Властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Абсолютна чутливість і чутливість до розрізнення. Абсолютний і відносний порогові відчуттів.

Тема 7. Пам'ять.

Визначення і загальна характеристика пам'яті. Пам'ять як психічний процес. Основні механізми пам'яті: запам'ятовування, збереження, впізнання і відтворення. Асоціативна психологія Д.Юма, У.Джемса, Г.Спенсера. М.Еббингауз: значущість подій для асоціацій. "ефект краю", закон забування. Проблема пам'яті в гештальтпсихології. Проблеми пам'яті в дослідженнях представників біхевіоризму і психоаналізу. Фізіологічні основи пам'яті.

Основні процеси і механізми пам'яті. Основні види запам'ятовування: довільне і мимовільне. Заучування. Поняття про мнемічну діяльність. Осмислене і механічне

запам'ятовування. Відтворення як процес відновлення образу. Навмисне і ненавмисне відтворення. Пригадування. Впізнання. Явище ремінісценції. Поняття про амнезію.

Основні види пам'яті. Класифікація окремих видів пам'яті: по характеру психічної активності, по характеру цілей діяльності, по тривалості закріплення і збереження матеріалу. Рухова пам'ять. Емоційна пам'ять. Образна пам'ять. Словесно-логічна пам'ять. Довільна і мимовільна пам'ять. Короткочасна, довгострокова й оперативна пам'ять.

Тема 8. Уява.

Загальна характеристика уяви і її роль у психічній діяльності. Уява як процес перетворення представлень. Механізми процесу уяви. Роль уяви в житті людини. Фізіологічні основи уяви. Зв'язок уяви з регуляцією органічних процесів і рухів.

Види уяви. Класифікація уяви по ступеню навмисності: довільна і мимовільна уява. Відтворююча уява. Творча уява. Мрія. Просторова уява. Активна і пасивна уява. Механізми переробки уявлень в уявлювані образи. Основні етапи формування уявлюваних образів. Аналіз, абстрагування, синтез. Аглотинація як механізм формування образів уяви. Схематизація і акцентування.

Тема 9. Мислення та інтелект.

Природа й основні види мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення і мови. Процес вираження думки словами за Л.С.Виготським. Фізіологічні основи мислення. Класифікація мислення.

Основні форми мислення. Поняття. Загальні й одиничні поняття. Усвідомлення і розуміння. Особливості розуміння. Умовивід як вища форма мислення.

Основні види розумових операцій. Суть операції порівняння. Безпосереднє й опосередковане порівняння. Помилки порівняння. Умовивід за аналогією. Аналіз і синтез як основні операції мислення. Абстракція як процес відволікання. Конкретизація як процес уявлення одиничного. Суть індуктивного умовиводу. Поняття дедукції.

Тема 10. Воля. Вольова регуляція поведінки.

Загальна характеристика вольових дій. Основні психологічні теорії волі. Фізіологічні і мотиваційні аспекти вольових дій. Структура вольових дій. Вольові якості людини і їхній розвиток.

Тема 11. Емоції. Почуття.

Види емоцій і їх загальна характеристика. Чуттєвий тон відчуття. Співвідношення понять "емоції" і "почуття". Основні характеристики емоцій. Основні види емоцій. Класифікація емоцій. Амбівалентність емоцій. Вищі почуття. Основні характеристики настроїв. Почуття, як вища форма емоційного переживання. Поняття про почуття. Співвідношення понять «почуття» та «емоція». Почуття як стійке емоційне ставлення до значущого об'єкту. Характеристика емоційних ставлень. Класифікація почуттів.

Тема 12. Емоційний стрес і регуляція емоційних станів.

Поняття про емоційний стрес. Стрес як неспецифічна реакція організму. Основні стадії стресу за Г.Сельє. Класифікація психічного стресу. Умови виникнення інформаційного стресу. Особливості прояву емоційного стресу. Класифікація тривоги. Індивідуальні особливості і прояви стресу.

Регуляція емоційних станів. Механізми регуляції психічних станів за Ф.Б.Березіним. Функції психологічного захисту і класифікація видів психологічного захисту. Роль фрустрації у формуванні стресових станів. Потреби і їх роль у розвитку стресу. Інтрапсихічний конфлікт. Особливості побудови інтегрованої поведінки.

Тема 13. Діяльність, потреби, мотиви.

Поняття про діяльність. Ціль та мотиви діяльності. Структура діяльності. Способи діяльності і процес їх освоєння. Поняття про навички. Процес формування вмінь та навичок. Умови формування вмінь та навичок. Різновиди вмінь та навичок. Перенос та інтерференція дій. Види діяльності. Творчість.

Потреба як основа активності особистості. Психологічна концепція потреб. Ієрархія потреб. Мотиваційна сфера особистості. Перемінні мотиваційної сфери. Поняття про спрямованість. Концепція мотивів в сучасній психології. Мотиви і соціальні позиції.

Тема 14. Спілкування та міжособистісні конфлікти.

Поняття про спілкування. Види спілкування. Задачі. Цілі. Способи спілкування: вербальна та невербальна комунікація (тілесний обрис, жест, тактильно-м'язова чуттєвість). Функції спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна, ідентифікація і рефлексія. стереотипізація. Казуальна атрибуція. Значення спілкування.

Основні типи міжособистісних конфліктів і їхній розвиток. Ціннісні конфлікти інтересів. Конфлікти, що виникають через порушення норм і правил взаємодії. Фактори, що визначають гостроту конфлікту. Шляхи подолання міжособистісних конфліктних ситуацій. Стратегії поведінки учасників конфлікту. Різновиди психічного впливу: зараження, навіювання, наслідування. Розвиток навичок ефективної взаємодії в складних ситуаціях людських відносин. Психологічні основи такту. Психологічне сумісництво. Інтимні міжособистісні відносини: дружба, любов, ворожнеча, самотність.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Предмет загальної психології як найскладніша сфера життєдіяльності людини.
2. Активність – вирішальна властивість психіки.
3. Механізми психіки людини. Їх основні форми та функції.
4. Методи психологічної науки.
5. Основні завдання психологічної науки.
6. Основні принципи психологічної науки.
7. Свідомість і самосвідомість та їх культурно-історична обумовленість.
8. Значення психіки в житті і діяльності людини.
9. Місце психології в системі наук.
10. Основні галузі психологічної науки.
11. Етапи розвитку психологічної науки.
12. Основні психологічні школи і напрямки.
13. Розвиток механізмів психіки в еволюційному процесі.
14. Етапи розвитку нервової системи як механізму поведінки і психічної діяльності.
15. Виникнення і розвиток людської свідомості. Передумови виникнення. Історичний розвиток. Особливості історичного розвитку свідомості.
16. Концепції особистості в загальній психології.
17. Співвідношення понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „індивідуальність”.
18. Структурний аналіз особистості.
19. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
20. Соціальний статут і соціальні ролі.
21. Поняття про егоїдентичність. „Я- образ” і „Я- концепція”. Самооцінка особистості.
22. Механізми психологічного захисту.
23. Потреба як основа активності особистості.
24. Психологічна концепція потреб. Ієрархія потреб.
25. Мотиваційна сфера особистості. Перемінні мотиваційної

сфери.

26. Поняття про спрямованість.
27. Поняття про емоції. Модифікації емоцій. Основні закономірності. Теорії емоцій.
28. Аналіз складної вольової дії. Основні вольові властивості особистості та функції волі. Виховування волі.
29. Поняття про темперамент. Теорії темпераменту. Типи темпераментів. Основні властивості темпераменту. Компоненти темпераменту.
30. Поняття про характер. Структура характеру. Основні риси типового характеру. Природа характеру та його формування.
31. Поняття про здібності. Структура здібностей. Відмінності у здібностях та їх природа.
32. Пізнавальна діяльність як процес відображення предметів і явищ дійсності у мозку людини. Рівні чуттєвого і абстрактного пізнання. Загальна характеристика.
33. Поняття про відчуття. Фізіологічні основи відчуттів. Класифікація відчуттів.
34. Закони відчуттів. Чуттєвість аналізатора та поріг чуттєвості.
35. Поняття про сприймання. Різновиди сприймання. Закони сприймання. Спостереження і спостережливість.
36. Типи сприймань і спостереження. Патологія сприймання. Відчуття й сприймання в журналістській або видавничій діяльності.
37. Поняття про мислення та його значення. Операційні компоненти мислення. Форма мислення. Процес розуміння.
38. Процес розв'язання задач. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення.
39. Мислення та мовлення. Види і функції мовлення.
40. Поняття про уяву. Фізіологічні основи уяви. Зв'язок уяви з предметною діяльністю. Процес утворювання образів уяви.
41. Види уявлення. Індивідуальні особливості уяви людини.
42. Поняття про пам'ять. Питання про механізм пам'яті. Теорії пам'яті. Види пам'яті. Порушення пам'яті.
43. Запам'ятовування і його різновиди. Відтворення та його види. Забування та його причини.
44. Індивідуальні особливості пам'яті. Пам'ять в роботі журналіста або видавця.
45. Поняття про увагу. Фізіологічні механізми уваги. Різновиди уваги та їх порівняльні характеристики.
46. Характерні особливості уваги. Якості та форми уваги. Уважність як властивість особистості. Значення уваги.
47. Поняття про спілкування. Види спілкування. Задачі. Цілі. Способи спілкування: вербальна та невербальна комунікація (тілесний обрис, жест, тактильно-м'язова чуттєвість).
48. Функції спілкування: комунікативна інтерактивна, перцептивна, ідентифікація і рефлексія, стереотипізація. Казуальна атрибуція. Значення спілкування.
49. Поняття про діяльність. Ціль та мотиви діяльності. Структура діяльності. Способи діяльності і процес їх освоєння.
50. Поняття про навички. Процес формування вмінь та навичок. Умови формування вмінь та навичок. Різновиди вмінь та навичок.
51. Перенос і інтерференція дій. Види діяльності. Творчість.
52. Поняття про групи та колективи. Види груп та їхні функції. Первинні та вторинні групи. Формальні і неформальні групи.

53. Функції соціалізації: інструментальна, експресивна і підтримуюча функція. Розмір групи і її структура.
54. Соціально-психологічний клімат в групі. Фактори, що впливають на клімат групи.
55. Розвиток групи в колектив. Основи згуртування колективу. Керівництво та лідерство.
56. Основні типи міжособистісних конфліктів і їхній розвиток. Ціннісні конфлікти інтересів. Конфлікти, що виникають через порушення норм і правил взаємодії.
57. Фактори, що визначають гостроту конфлікту. Шляхи подолання міжособистісних конфліктних ситуацій. Стратегії поведінки учасників конфлікту.
58. Розвиток навичок ефективної взаємодії в складних ситуаціях людських відносин. Психологічні основи такту. Психологічне сумісництво.
59. Інтимні міжособистісні відносини: дружба, любов, ворожнеча, самотність.
60. Поняття про вікові етапи та вікові кризи. Поняття про життєвий шлях як самоздійснення людини.

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Техніка «порожній стілець» є характерною для:

(у бланку відповідей подати одним словом)

2. Якому виду чутливості відповідають наведені характеристики?

1. Нижній абсолютний поріг чутливості	А. Максимальна величина подразника, при якій він перестав сприйматись адекватно (больовий поріг).
2. Верхній абсолютний поріг чутливості	В. Мінімальна величина подразника, при якій вперше виникає відчуття.
3. Поріг розрізнення	С. Мінімальна відмінність між подразниками, яка дає ледь помітну відмінність у відчуттях.

3. Процес створення і передавання значущих повідомлень в неформальній бесіді, груповій взаємодії або публічному виступі – це:

- а) спілкування
- б) комунікація;
- в) інтеракція;
- г) соціальна перцепція.

4. Поняття «особистість» у психології трактується як:

- а) людина яка активно і цілеспрямовано перетворює природу, суспільство і саму себе;
- б) людина в якій є унікальне, динамічне співвідношення просторово-часових орієнтацій;
- в) людина яка має потребнісно-вольові переживання, змістовну спрямованість, свободу самовизначення у вчинках та міру відповідальності за їхні наслідки;
- г) усі відповіді правильні.

5. Установіть відповідність в розвитку інтелекту людини, згідно з теорією Піаже Ж., між віковими періодами та головними (психологічними) стадіями:

А. Сенсомоторна стадія	1. Від 2 до 7 років
Б. Доопераційна стадія	2. Від 11 до 15 років
В. Стадія конкретних операцій	3. Від народження до 2 років.
Г. Стадія формальних операцій	4. Від 7 до 11 років

6. Чи вірно, що:

«Ми з дитинства навчасмося створювати свою гендерно відповідну поведінку у взаємодії та слідкувати за виявами такої у інших?»

1	так;
2	ні.

7. Розставте акценти в розвитку особистості в умовах виховання відповідно до віку:

1. Дошкільний вік	А. Формування стійких особистісно значущих принципів поведінки, які є основою моральних переконань особистості.
2. Молодший шкільний вік	Б. Розвиток внутрішньої позиції дорослої людини, відповідальної за себе та інших.
3. Підлітковий вік	В. Розвиток потреби у пізнанні суті предметів і явищ, причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між ними.
4. Старший шкільний вік	Г. Емоційний розвиток.

8. До структури особистості входять:

- а) інтереси і схильності;
- б) темперамент, задатки і характер;
- в) спонукання і мотивація;
- г) усі відповіді правильні.

9. Установіть відповідність між типом кореляційного дослідження та його метою:

1. Порівняння двох груп	А. Виявлення подібності чи відмінності двох природних чи рандомізованих груп за вираженістю тієї чи іншої психологічної властивості чи стану.
2. Структурне кореляційне дослідження	Б. Для перевірки гіпотези про статистичний зв'язок декількох змінних, що характеризують поведінку.
3. Багатомірне кореляційне дослідження	В. Виявлення відмінностей у рівні значущих кореляційних залежностей між одними і тими ж показниками, виміряними у представників різних груп.

10. Психічні реакції, стани і розвиток, які викликані спадково-конституційними причинами, відносяться до одного із наступних типів психічного реагування:

- а) екзогенного;
- б) ендогенного;
- в) психогенного;
- г) особистісного;
- д) змішаного.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Білету для складання екзамену мають два теоретичні питання і десять (10) тестових завдань.

Оцінювання вступника відбувається згідно з п.8.3 Правил прийому до аспірантури Національного університету біоресурсів і природокористування України (від 27 грудня 2019 р., протокол № 5).

Оцінювання відповіді вступника за питаннями білету здійснюється за 100-бальною шкалою у такій пропорції:

усна відповідь на екзамені – максимально 60 балів (максимально 30 балів за кожне з двох питань білету).

Тестові завдання – 40 балів (за кожен правильну відповідь – 1 бал).

Таблиця відповідності отриманих балів, національній школі оцінювання:

Оцінка національна	Рейтинг вступника, бали
Відмінно	90–100
Добре	74–89
Задовільно	60–73
Незадовільно	0–59

Критерії оцінювання відповіді вступника на питання білету:

25–30 балів вступники отримують якщо: продемонстровано повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання білету; показано творчі здібності у процесі викладу проблеми; проаналізовано увесь необхідний для вкладу проблеми перелік категорій; продемонстровано розуміння наявних у сучасному соціокультурному бутті проблем та окреслено шляхи їхнього вирішення.

24–20 бали вступники отримують якщо: не виконано хоча б одна з вимог для отримання найвищого балу (25-20); чи допущені помилки під час аргументації, які призвели до неточності висновків.

20–14 балів вступники отримують якщо: не виконано три вимоги для отримання найвищого балу (25-30); зміст відповіді, аргументи, висновки відповіді не правильні, або ж вступник не зміг віднайти докази і раціональні аргументи для обґрунтування своєї позиції.

0–13 балів вступники отримують якщо: не виконано три і більше вимог для отримання найвищого балу (25-30) та допущені значимі помилки під час відповіді, внаслідок чого вступник прийшов до неправильних висновків або ж висловлював свою позицію апелюючи тільки до власних переконань; зміст відповіді демонструє відсутність у вступника базової теоретико-методологічної підготовки та невміння використовувати теоретичні знання для вирішення найбільш актуальних проблем сучасності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Л.: Априорі, 2016. Т.І. 382 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Л.: Априорі, 2016. Т.ІІ. 358 с.
3. Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. Загальна психологія: Практикум: навч. посіб. К.: Каравела, 2019. 280 с.
4. Галян І. М. Психодіагностика: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2011. 464 с.
5. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2012. 402 с.
6. Гетьман Т. О., Кричківська Т. Д. Проблеми педагогічної психології: хрестоматія. К.: КНТ, 2017, 381 с.
7. Головань С. М., Голубенко О. Л. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: підручник / МОН МС України, Східн. нац. університет ім. Володимира Даля. Луганськ: СНУ В. Даля, 2011. 332 с.
8. Гриньова Н. В. Історія психології: курс лекцій. Умань: Візаві, 2012. 209 с.
9. Демківський А.В., Безус П.І. Основи методології наукових досліджень: навч.посіб. Київ: Акад. муніцип-го управління, 2012. 276 с.
10. Дуткевич Т. В. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 382 с.
11. Євдокімова О. О. Історія психології: навч. посіб. ; Вид. друге, допов. Харків : Константа, 2020. 320 с

12. Іванова О. В., Москалик Л. М., Корсун С. І. Психологія: вступ до спеціальності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 184 с.
13. Зелінська Т. М., Михайлова І. В. Практикум із загальної психології: навч. посіб. К.: Каравела, 2018. 272 с.
14. Загальна психологія: хрестоматія: навч. посіб. / Л. В. Долинська та ін. К.: Каравела, 2019. 640 с.
15. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка – Центр, 2012. 400 с.
16. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: навч. посіб. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Каравела, 2012. 264 с.
17. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [вид. 3-с, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2020. 272 с.
18. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2020. 360 с.
19. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. К.: Талком, 2020. 321 с.
20. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К.: Ліра-К., 2020. 564 с.
21. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 448 с.
22. Основи соціально-психологічного тренінгу: науково-практичні рекомендації / за заг. ред. Л. І. Казміренко. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2011. 136 с.
23. Палеха Ю., Леміш Н. Основи науково-дослідної роботи: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2015. 336 с.
24. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.
25. Панок В. Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку. Монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 486 с.
26. Партико Т. Б. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 168 с.
27. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., випр. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 352 с.
28. Психологія: підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова та ін. Київ: Либідь, 1999. 558 с.
29. Психологія внутрішнього світу / упор. Т. Гончаренко. Київ: 2003. 127 с.
30. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
31. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. Київ, 2003. 116 с.
32. Руденко В. Математичні методи в психології: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 104 с.
33. Руденко В. Математична статистика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. 304 с.
34. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. [2-ге вид., доповнене]. К.: ВЦ «Академія», 2018. 344 с.
35. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 296 с.
36. Сергєєнкова О. П. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 168 с.
37. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія: підр. К.: Каравела, 2017. 464 с.
38. Степанов О. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 416с.
39. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2017. 246 с
40. Aronson E., D. Wilson T., M. Akert R., R. Sommers S. Social Psychology. 9 editions. 2015. 624 p.
41. Aronson E. Social Animal. 12 editions. 2018. 550 p. Barry H. Kantowitz, Henry L. Roediger III, David G. Elmes. Experimental Psychology. Ninth edition. Belmont: Wadsworth, 2009. 576 p.
42. Tori Kearns. General Psychology: An Introduction. GALILEO, University System of Georgia. 2015. 559 p.

43. Your Practicum in Psychology: A Guide for maximizing Knowledge and Competence / Edited by Janet R. Matthews and C. Eugene Walker. American Psychological Association, 2015. 256 p.

Інформаційні ресурси

1. Варій М. Й. Загальна психологія: підр. [для студ. вищ. навч. закл.]. [3-є вид.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. С. 134–149. URL: http://khoeti.com.ua/library/spec/pdf/Zagalna_Psihologia-Variy.pdf (дата звернення: 16.03.2023).
2. Етичний кодекс психолога України. <http://druzhba.osv.org.ua/etichnijkodeks-psihologa-11-28-42-27-03-2019/>
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. [вид. 3-є, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 26–37. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/627/Maksimenko_S.D._Zagal'na_psihologiya.pdf (дата звернення: 16.03.2023).
4. Соціальна психологія [Електронний ресурс] : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 1,02 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с. <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/27> (дата звернення: 03.04.2023).